

# BAROKNÍ KNĚZ JAN VYKOUKAL

Vladimír Tethal, *Ostrožská Nová Ves*

O všedním životě i obyčejných lidech 18. století víme dosud poměrně málo. Podíváme-li se na osobnost Jana Vykoukala (1737–1795), venkovského kněze žijícího na slovácké vesnici Ostrožské Nové Vsi v době baroka, uvidíme nejen pozoruhodnou osobnost, ale také poznáme množství pramenů, které byly dosud málo využívány, jako děkanské matriky, konzistorní spisy, diecézní katalogy či samotné farní matriky křestní, oddávkové a úmrtní.

Světská i církevní historiografie se obvykle zaměřovala na postavy, instituce a události, které poutaly všeobecnou pozornost a zasahovaly do života národů. Teprve v posledních desetiletích se zájem historiků obrací ke každodennímu životu minulých generací a projevuje se zájem o historii všedního života. Tento trend se nevyhnul ani církevnímu dějepiscetví. Následující příspěvek je pokusem nahlédnout do života venkovského kněze Jana Vykoukala v době odcházejícího baroka a nastupujícího osvícenství.

## 1. Curriculum vitae

Jan Vykoukal (podle dobového pravopisu Wikaukal) pocházel z nevelkého slováckého města Kyjova, které však patřilo mezi několik málo moravských královských měst a v 18. století procházelo bouřlivým rozvojem.<sup>1</sup> Základní údaje o Vykoukalově původu uvádí kyjovská křestní matrika, podle které byl pokřtěn 21. ledna 1737 ve farním kostele sv. Martina místním kooperátorem Jeremiášem Franckem jako Jan Nepomucký Josef. Jeho otec Martin byl soudcem a senátorem a se svojí manželkou Terezií býval často kyjovskými měšťany zván za kmotra. Malému Janovi byl kmotrem kyjovský měšťan a senátor František Polanský se svojí ženou Dorotou. Matrika uvádí ještě dva Janovy bratry, Františka Ignáce Martina, pokřtěného 12. září 1734, a Martina Maxmiliána Josefa, který byl pokřtěn 2. října 1739. I jim byli za kmotry František a Dorota Polanští. Jan byl tedy mezi třemi bratry prostřední.<sup>2</sup>

Skutečnost, že Janův otec byl senátorem a že kmotrem byl František Polanský, který patřil mezi vůdčí kyjovské osobnosti první poloviny 18. století nasvědčuje, že Vykoukalovi patřili mezi nejvyšší místní honoraci. Tím byl určen charakter Janovy výchovy a vzdělání, a třebaže konkrétní doklady chybí, určitě rodiče na vzdělání nešetřili. Bohužel, o středoškolských studiích Janových zpráv nemáme.

Teologii studoval v Olomouci jako alumnus Ferdinandovy koleje. Tonzuru a čtyři nižší svěcení přijal z rukou světicího biskupa Jana Karla Scherffenberga 23. prosince 1758 v olomoucké katedrále. Scherffenberg mu v katedrále udělil také 22. prosince 1759 podjáhenské a 19. září 1761 jáhenské svěcení. Hned druhého dne, 20. září 1761 nový olomoucký biskup Maxmilián Hamilton jej vysvětil na kněze. S Vykoukalem bylo vysvěceno i sedm dalších spolužáků, zbytek ročníku byl svěcen až 19. prosince.<sup>3</sup> Ovládal tehdy češtinu a němčinu a menzální titul mu poskytl olomoucký biskup.<sup>4</sup>

Prvním místem, kde působil ve funkci kooperátora, byl Slavkov u Brna. Farářem tam tehdy byl Jan Šašina a kaplanem Arnošt Pivoňka. Odtud asi po roce přešel za druhého kooperátora do Nivnice na uherskobrodském děkanátě k faráři Ferdinandu Egidemu a zůstal i u jeho nástupce Ondřeje Nevyjela. V roce 1766 se stal kooperátorem v Uherském Ostrohu u faráře Ignáce Spiny.<sup>5</sup> Když v roce 1768 zemřel nivnický farář Nevyjel, na jeho místo nastoupil lokální kaplan z Ostrožské Nové Vsi Maxmilián Appetauer<sup>6</sup> a Vykoukal požádal olomouckou konzistoř o udělení novoveské lokalie. Konzistoř jej uznala za způsobilého a na novoveskou lokalii byl investován. Appetauer se z Nové Vsi odstěhoval v září, duchovní správu zatím

převzal hradištský františkán P. Eusebius a od října zde už pracoval Vykoukal.<sup>7</sup> S Ostrožskou Novou Vsí pak spojil celý svůj život, zůstal zde až do smrti roku 1795.

## 2. Stavba nového kostela

Starý novoveský kostel byl postaven zřejmě na konci 15. století a v polovině 18. století byl v nevyhovujícím stavu. Když v roce 1756 se novoveský lokalista Václav Ostrezy účastnil položení základního kamene nového kostela v Uherském Ostrohu, vystoupil s přáním či žádostí, aby nový kostel byl postaven i v Ostrožské Nové Vsí. Nebylo to však tak jednoduché, Lichtenštejnové sice na stavby kostelů přispívali obrovskými částkami, ale když v letech 1750–1751 při jednání o založení novoveské lokalie nezískali patronátní právo, nespěchali se stavbou nového kostela, mohli se cítit dotčeni. Novostavba se však ukázala jako nutná a zbožný kníže Lichtenštejn dal nakonec přednost duchovním potřebám svých poddaných před prestižními rodovými zájmy. Zřejmě jedním z důvodů, proč konzistor svěřila novoveskou lokalii Vykoukalovi byl i ten, že bylo třeba, aby na místě byl v případě stavby mladý a schopný kněz.

Dlouho se nevědělo, kde starý novoveský kostel stával. Ve 20. století Novoveštané už neměli od pamětníků víc informací, než jen že kdysi kdesi jinde starý kostel stál. Appetauer psával do matrik, že zemřeli jsou pohřbíváni na hřbitově u kostela sv. Václava. Děkanská matrika z roku 1771 praví: „*Kostel pro stáří a vrcholné nebezpečí s dovolením nejdůstojnějšího biskupského úřadu byl zbořen a slavně na náležitě místo ve vesnici přemístěn.*“<sup>8</sup> Tedy starý kostel byl na hřbitově, nový byl postaven jinde. Teprve zkoumání vojenského mapování z let 1764 – 1768 jasně zodpovědělo záhadu umístění starého kostela. Stál na dnešním hřbitově, v jeho přední části. Kostel byl zbořen a hřbitov zůstal dál na původním místě. Lze předpokládat, že jdeme-li po cestě středem hřbitova od kříže z roku 1804, jdeme vlastně středem zbořeného kostela. Vzpomenutá matrika dále praví, že místo na nový kostel daroval kníže Lichtenštejn. Ke stavbě došlo v roce 1770, tedy dva roky po Vykoukalově příchodu do Nové Vsí. Rok 1770 nebyl dlouho také znám, ale když se kostel za faráře Mořice Lusky ve 30. a 40. letech 20. století opravoval, našel se trám s tímto vyrytým datem. Další doklad o datování je ve starých ostrožských matrikách, kam se zapisovaly i novoveské matriční záznamy, ty jsou v roce 1770 pomíchány s ostrožskými, kostel byl tedy mimo provoz a Novoveštané a Chyličané museli často do Uherského Ostrohu. A tak zápisy v děkanské matrice z roku 1771, které byly učiněny u příležitosti generální vizitace světicím biskupem Václavem Freyenfelsem, vypovídají o nejčerstvějších událostech, ač je přímo nedatují. V ostrožské matrice je pak poznamenáno, že stavitelem kostela byl Karel Wister a nový kostel byl benedikován 1. října 1775 ostrožským farářem Ignácem Spinou za účasti jeho kooperátorů Jiřího Pavlase a Jakuba Hodiny. Pochopitelně musel být přítomen i Jan Vykoukal.

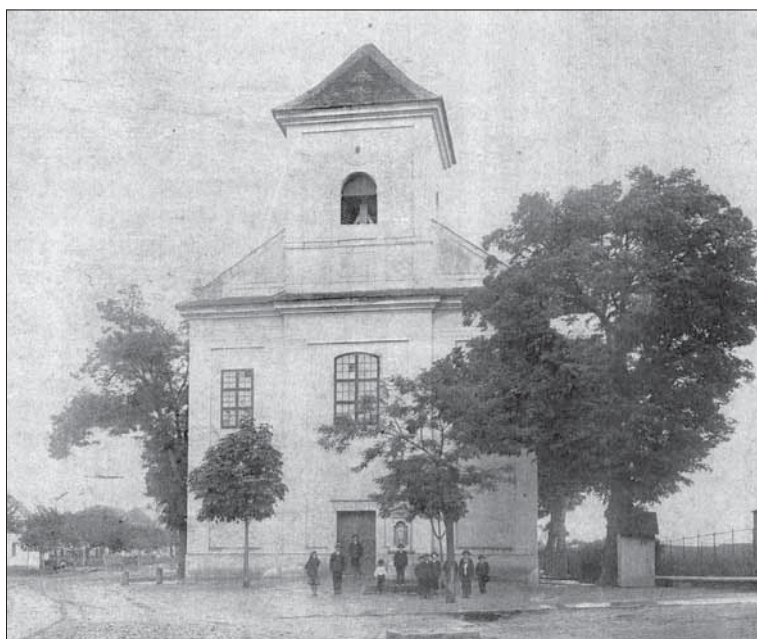
## 3. Vybavení nového kostela

O vybavení kostela po jeho vybudování vypovídá výše zmíněná děkanská matrika z roku 1771. V novém kostele byl hlavní oltář sv. Václava a vedlejší oltáře ke cti Panny Marie a sv. Kříže (v matrice mylně uvedeno sv. Kateřiny). Obrazy z těchto bočních oltářů dnes visí v kostele nad bočním vchodem a svým stylem odpovídají dozrívajícímu baroku, byly tedy nejspíše pořízeny do nového kostela. Původní hlavní oltářní obraz se nezachoval, nynější pochází až z poloviny 19. století. Na kůru byl pozitiv a ve věži tři zvony z let 1651, 1666 a 1738.

Mobiliář byl chudičkový. Stříbrná monstrance byla zapůjčena z ostrožského kostela. Ciborium bylo z mědi, také nádobka na svěcenou vodu a pacifikál. Z cínu bylo deset velkých a dva malé svícny, jedna lampa, tři páry konviček s podnosem. Kadidelnice s lodkou byla mosazná. Dva různobarevné staré ornáty byly z damašku, dva ornáty byly černé. Pluvíál byl jeden barevný. K Božímu Tělu byl baldachýn se čtyřmi tyčemi na nošení a dvě koruhve. Alba s humerále byla jedna, jedna pak byla ozdobená trásněmi. Dále byly dvě superpelice pro kněze, čtyři korporály, šest purifikatorií, pět ručníků, dva další pro služebníky kostela.



Fara v Ostrožské Nové Vsi v první polovině 20. století.



Kostel v Ostrožské Nové Vsi podržel původní podobu od roku 1770 do 40. let 20. století.

Pro ministranty byly dva oděvy a pro kněze jeden biret. V kostele byl jeden diecézní misál, jeden zvláštní misál a dva pro mše za zemřelé.

Kostelu patřil jeden kus pole na Zápotočí mezi polem Martina Horáka a polem Tomáše Botka. Pole mělo dvě měřice a se svolením konzistoře je užíval lokální kaplan, musel však kostelu odvádět ročně tři zlaté a třicet krejcarů. Na konci roku 1770 měl kostel celkem 1318 zlatých, 26 krejcarů a 2 denáry jmění. Fundační kapitál nebyl žádný. Dva kostelníci nedostávali odměnu, ale byli osvobozeni od roboty, kostelním hospodářem byl Tomáš Bartyš.<sup>11</sup>

#### 4. Obydlí lokálního kaplana a hospodaření

Budova lokálního kaplanství byla v dobrém stavu, protože nedávno byla vystavěna z dobrého materiálu. Jde vlastně o dnešní přízemí fary s klenutými místnostmi, které se dodnes zachovaly v původním stavu. Objekt byl dokončen roku 1751, než bylo lokální kaplanství založeno. Uvnitř byly tři pokoje. Chlév byl pro tři krávy a další pro deset ovcí, Vykoukal měl tehdy ale jen dvě krávy a osm ovcí, které se pásly společně s ostatním dobytkem v obci. Sousedy lokálního kaplanství byli Jiří Těšinka (dnešní číslo 151) a čtvrtník Václav Kusák (číslo 153, dnes je zde obchodní dům).

Desátek z Nové Vsi a z Chylic náležel ostrožskému faráři, který Vykoukalovi platil ročně 182 zlatých. Ostrožská fara pronajímala Vykoukalovi čtyři kusy pole. Šlo o osm měřic v Předních dílech mezi poli čtvrtníka Petra Juráska a obecním, o půldruhé měřice v Příčných mezi poli čtvrtníka Antonína Stošky a vdovy po Matěji Machálkovi, o jednu a tři čtvrtě měřice v Oráčinách mezi poli čtvrtníka Tomáše Bartyše a čtvrtníka Pavla Šanovského, devět měřic bylo za Petříkovicem.<sup>13</sup> Polní hospodářství muselo tedy zabrat duchovnímu správci hodně času.

#### 5. Výpomoc řeholníků

Jedním z neodmyslitelných obrazů barokní doby, kterému učinil konec Josef II., byli žebraví řeholníci chodící po tak zvaném „kveště“. Šlo o členy žebravých řádů, jejichž příjem spočíval v darech lidí. Nová Ves spadala především do oblasti františkánského kláštera v Uherském Hradišti, který až do 80. let 18. století patřil do uherské provincie sv. Salvátora a jemu nejbližší byly kláštery ve Skalici, Beckově a Pruském. V hradištském klášteře kromě Moravanů byli Slováci a Maďaři. V polovině 18. století na Hradištsko pronikal vliv kyjovských kapucínů, veselští servité žebrat nesměli. Františkáni, ale občas i jiní řeholníci, zastupovali nemocné kněze v duchovní správě, vypomáhali, když při žebrání navštívili farnost. Zaměřovali se na drobný apoštolát při návštěvách domů, kde podle svědectví hradištského děkana Tomáše Laštuvky byli dobře přijímáni, říkalo se jim „Vašnosti“.<sup>14</sup> Sami františkáni ze salvatoriánské provincie zanechali obraz svého tehdejšího života v několika písničkách.<sup>15</sup>

První františkán, se kterým se Vykoukal v Nové Vsi setkal, byl P. Eusebius, který Novou Ves dočasně spravoval po odchodu Maxmiliána Appetauera do Nivnice. Nejčastěji však přicházel ostrožský rodák P. Kašpar Olešnický, mnohokrát se připomíná v letech 1771–1783. Olešnický byl zřejmě jedním z nejoblíbenějších františkánů na venkově kolem Hradiště ve své době. Z dalších lze uvést P. Longina Podivínského (1768, 1769), P. Mořice Zicha (1769, 1772), P. Adalberta (1770), P. Metoděje Komnackého (1776), rodáka z Kyjova, Vykoukalova rovníka a tedy asi i známého od dětství, celý březen 1779 zde působil P. Jeroným, toho roku i P. Filip a P. Amand. Přátelské styky s františkány byly oboustranné, Vykoukal byl zase například v roce 1784 celebrantem o slavnosti Porciunkule v hradištském klášteře, jak uvádí klášterní kronika. Také v posledních chvílích života byl u něj františkán P. Firmatus Sklenář.

S hradištskými jezuity nebyly asi kontakty tak úzké, alespoň v novoveských matrikách se moc nepřipomínají. Jezuité měli dost své práce na hradištském gymnáziu a na misiích. Kuželovský misionář P. František Stárek se jen jednou připomíná, když Novovešťany oddával 9. května 1770. S Vykoukalem se asi spřátelil, protože později od roku 1780 jako hlucký farář jezdil do Nové Vsi na Vykoukalovo pozvání jako konkomisář při vizitacích.<sup>16</sup>



## 6. Pomocný kněz v Nové Vsi

Na konci 18. století patřila Nová Ves mezi největší slovácké vesnice. V roce 1790 sama, bez přífařených Chylic, měla 1227 obyvatel, což bylo více, než mělo například Staré Město, Vlčnov, Vnorovy, hlucká farnost měla 1431 obyvatel, a to kromě faráře tam působil aspoň jeden kooperátor. Duchovní správa byla náročná a neustále přibývalo byrokratické práce pro stát. Vykoukalovi se podařilo získat kooperátora zřejmě v souvislosti se stavbou kostela. Diecézní katalog uvádí jako kooperátora v letech 1771–1773 Matěje Wenera. Werner pocházel z Hradce nad Svitavou, na kněze byl vysvěcen v roce 1734. Do roku 1768 byl lokálním kaplanem v Dolním Němčí, pak byl zřejmě sesazen a do duchovní správy se dostal do Nové Vsi, kde však 12. ledna 1773 zemřel.<sup>17</sup>

Dalším výpomocným knězem, byť neúředním, byl veselský exservita Ludvík Buhl, řádovým jménem Edmund, který po zrušení kláštera našel v Nové Vsi u Vykoukala v roce 1786 útulek. Ani on zde dlouho nepobyl a zemřel na vodnatelnost 24. února 1788.<sup>18</sup>

O rok později začal v Nové Vsi vypomáhat, katalog arcidiecéze olomoucké uvádí, že zde měl jurisdikci, Josef Hiller, syn knížecího zahradníka na ostrožském Předměstí. I on zde pobyl pouhé dva roky a odešel za lokálního kaplana do Nemotic, později za faráře do Úsova, kde v roce 1812 zemřel.<sup>19</sup>

Ještě je třeba zmínit kněze, který zde mohl prožít a vypomáhat dvacet let, ale nestalo se tak. Byl to Antonín Bartys (1726–1805), zdejší rodák a první známý kněz pocházející z Ostrožské Nové Vsi vůbec. Vstoupil do cisterciáckého řádu v klášteře v Plasích a v roce 1750 byl vysvěcen na kněze. V letech 1758–1783 byl polním kaplanem, tedy v těžkém období sedmileté války i později. Připomíná se v matrikách novoveských, což dokládá, že rodiště průběžně navštěvoval, je doložený i v matrikách polešovických. Když byl plasský klášter zrušen, vydal se Bartys domů, avšak v Nové Vsi už pro něj nebylo místo, když zatím se k Vykoukalovi nastěhoval jiný člen zrušeného kláštera, Edmund Ludvík Buhl. Bartys tedy pobýval v Uherském Ostrohu, Hluku, Veselí a zemřel snad na Velehradě.<sup>20</sup>

## 7. Reformy

Nedostatek pramenů nedovoluje sledovat Vykoukalův postoj k reformám Marie Terezie a Josefa II., lze jen z nepřímých náznaků usuzovat na jeho postoj. Od 1. ledna 1784 začaly platit nové předpisy o matrikách, které se staly zároveň státními úředními knihami a musely být vedeny německy. Do roku 1783 včetně se od vzniku lokálie, počínaje rokem 1752, na konci roku souhrnně zapsaly matriční údaje do matrik ostrožských za údaje ostrožské. Nyní tedy Vykoukal založil vlastní skutečné novoveské matriky. Třebaže německy uměl, forma zápisů ukazuje, že latinu měl raději a oproti předpisům ji nadále částečně používal. Německou byrokratickou podobu vtiskl jednoznačně novoveským matrikám až výpomocný kněz Josef Hiller. Po jeho odchodu jsou pak už dál psány matriky německy, nikoli však Vykoukalovou rukou.

Založení matrik souviselo i s tím, že se změnilo právní postavení Vykoukala jako lokálního kaplana. Všichni lokální kaplani byli právně postaveni na roveň farářům a lokální kaplanství se stala zcela samostatnými duchovními správami. Šlo tedy o definitivní vyfaření Nové Vsi a Chylic z ostrožské farnosti. Právní změna však nesouvisela s hospodařením. Desátek ze starých čísel nadále patřil ostrožskému faráři a ten nadále platil novoveskému lokálnímu kaplanovi 182 zlatých ročně. Taktéž část štolových poplatků náležela ostrožskému faráři. Tuto ekonomickou závislost odbouralo až zrušení feudálních vztahů v roce 1848. Došlo také ke změně patronátu, lokálii přestala svobodně obsazovat konzistoř a patronát přešel na zemské gubernium reprezentující Náboženský fond, ze kterého se vyplácela kongrua, doplatek k platu, kterým byl povinen ostrožský farář. Tím se také změnil způsob obsazování lokálie, nyní se měla obsazovat konkurzem a gubernium mělo prezentovat konzistoři kandidáta. Tento model se poprvé uplatnil po Vykoukalově smrti v roce 1795, kdy gubernium z několika uchazečů prezentovalo konzistoři dosavadního hornomčanského lokálního kaplana Josefa Maluše.

Reverendissime Illustrissime ac Excellen-  
tissime S. R. I. Comes  
Vicarie in Spiritualibus Generalis et  
Officialis  
Johannes Reverendissimum et Illustrissimum  
Episcopale Officium  
Domini Domini Gratosissimi

In demississima humilitate supplico, ut me cooperatorem  
Ostrovinsem in celsissimi Principis de Lichtenstein Ostro-  
viensi Domini per sex annos omni diligentia in cura  
animarum laborantem ad vacantem Capellanatum localem  
Neovillensem promovere Gratosissime resolvere dignarentur.  
Pro qua Gratia ad Aras quoad vixero memor ero, meo  
amplissimis gratijs commendo.

Reverendissimi et Illustrissimi Episcopalis  
Officij  
Dominorum Dominorum Gratosissimorum

Humilissimus  
Johannes Viskoukal  
Coop. Ostrov.

Vykoukalova vlastnoruční žádost o udělení novoveské lokalie.

Ad

Reverendissimum Illustrissimum et Excellentissimum  
 Dominum Dominum S. R. I. Comitem  
 In Spiritualibus Vicarium Generalem et Officiale  
 Totius Reverendissimum et Illustrissimum  
 Episcopale officium  
 Dominos Dominos Inatissimos

Humilima Supplicatio Joannis Vykoukal Cooperatoris  
 Ostraviensis pro conferendo gratisissimè capellanatu loco  
 h. Resvillensi.

ut intij.

Josefínské reformy také ukončily časté pobyty hradištských františkánů v Nové Vsi, a tak Vykoukal přišel o často vítanou pomoc. Třebaže musel uvádět v život nová nařízení, z nichž nejznámější je pohřbívání v pytli, zdá se, že stoupencem josefinismu a osvícenství nebyl a podřizoval se z nutnosti.

## 8. Jaký Jan Vykoukal byl?

Není zajímavé jen to, co Jan Vykoukal vykonal či nevykonal, ale také, jaký to byl člověk. A jak farníci i okolní kněží vnímali „pátera Vykoukala“, jak byl nazýván.<sup>21</sup> Přes nedostatek přímých svědectví a vzpomínek můžeme něco zprostředkovaně vyvodit. Vykoukal zůstal na vesnici, tehdy vcelku bezvýznamné, kam v mládí nastoupil a kde postavil kostel, ač se mohl domoci lepšího místa, měl k tomu předpoklady původem i prokázanými schopnostmi. Můžeme tedy u něj předpokládat citlivost a citovou vazbu na prostředí, se kterým se sžil. Ke svým farníkům musel mít silný citový vztah. Ač barokní člověk býval velmi pohyblivý a ambiciózní, u Vykoukala zřejmě převážil rozměr ryze duchovní, že nehledal slávu světa, tedy barokní kněžská formace u něj musela být silná, když nadřadil skromnost a duchovní práci mezi svými nad kariérní hlediska. Nebyl pasivní, když bylo třeba postavit kostel, pustil se do práce, když bylo třeba postarat se o pomocné kněze, hledal kooperátory a rád přijímal františkány. Byl pohostinný, krom františkánů, kteří přicházeli a odcházeli, poskytl útulek členu zrušeného kláštera servitů Buhlovi. Podle matrik udržoval přátelské styky i s okolními kněžími, později zval za konkomisáře velmi úctyhodného exjezuitu, hluckého faráře Stárka.

Býval, ostatně jak bylo pro baroko typické, také nepoddajný a hrdý. Když za vizitace 1771 se biskup Freyenfels tázal děkana Schupplera, zda jsou na děkanátě kněží bez místa či potulní kněží, děkan odpověděl, že takových není, jen novoveský lokální kaplan jezdívá ke svému známému faráři do Moštěnice. Když mu to vytýkal, Vykoukal odpověděl, že je syn

senátora královského města a může si to dovolit. Taková odpověď určená takové vynikající osobnosti, jakou byl děkan Schuppler, vypovídá o velmi vysokém sebevědomí. Také státní předpisy Vykoukala neměly omezovat. Ač se matriky měly psát od roku 1784 německy, Vykoukal tam dál míchal latinu a psal si je po svém. Přece císař Josef II. nebude poroučet katolickému knězi! Vzpomeneme si na známou myšlenku sv. Jana Zlatoústého, kterou asi barokní kněží milovali, že kněz předčí knížata tou měrou, jak lesk zlata předčí lesk olova.<sup>22</sup> Můžeme snad vyslovit názor, že Jan Vykoukal byl typickým barokním knězem, vzdělaným, zbožným, obětavým i podnikavým, přátelským i pohostinným, ale také energickým, hrdým a sebevědomým. Byl odvážným realizátorem úkolů, které mu dalo svědomí a nepostrádal typickou barokní vlastnost – silný individualismus.

Vysokého věku se nedožil. Na jaře 1795 k němu přišel hradištský františkán P. Firmatus Sklenář, který prakticky převzal duchovní správu. Nakonec si Vykoukal zavolal svého dlouholetého přítele, ostrožského kooperátora Jiřího Pavlase, rodáka z Hluku, aby jej připravil na smrt. Zemřel 10. června 1795. Na novoveském hřbitově jej pochoval právě Jiří Pavlas.<sup>23</sup>

Na místo posledního odpočinku budovatele novoveského kostela se dávno zapomělo a dokonce i jeho jméno vypadlo z paměti, takže v Ostrožské Nové Vsi už je nikdo neznal. Teprve v posledním období se z šera minulosti povytáhlo. Když se v roce 2001 připomínalo 250 let duchovní správy v Ostrožské Nové Vsi, byla Janu Vykoukalovi na novoveském kostele, který zbudoval, odhalena pamětní deska.

#### Poznámky:

- 1 H l a v i n k a, K.: *O starém Kyjově*. Kyjov 1947.
- 2 ZA Brno, matriky Kyjov.
- 3 ZA Opava, pobočka Olomouc, ACO. *Protocollum Archidiaconal. Ab Anno MDCCXLIII* (kniha č. 111).
- 4 ZA Opava, pobočka Olomouc, ACO, rkp. *Katalog kněžstva* (kniha č. 95).
- 5 ZA Opava, pobočka Olomouc, *Catalogus Sarcandrino Petrinus* (1762–1768).
- 6 ZA Opava, pobočka Olomouc, ACO, *Investitury farářů a kooperátorů pro Ostrožskou Novou Ves*, žádost bez data.
- 7 ZA Brno, matriky Uherský Ostroh.
- 8 ZA Opava, pobočka Olomouc, ACO, *Děkanská matrika uherskohradištská z roku 1771*, kniha č. 243.
- 9 ZA Brno, matriky Uherský Ostroh.
- 10 ZA Opava, pobočka Olomouc, ACO, *Děkanská matrika z 1771*.
- 11 Tamtéž.
- 12 Tamtéž. Budova se zachovala v původním stavu, 1857 na ni postaveno patro.
- 13 Tamtéž.
- 14 V a š i c a, J.: *České literární baroko*. Praha 1995, s.264.
- 15 Část jedné písně uvádí Mária V y v í j a l o v á – in: *Mladý Ján Hollý*. Bratislava 1975, s. 149–150:
 

<p><i>Dost sem sa přesmtný dost namazal, dost sem se v Trnave nezavadal, čzo mam vcžil zato, čzo sem to blato na lipovích czižmách rozhazoval.</i></p> <p><i>Rozkazal qvardian fazol žebrat mosel sem po domoch s mechem behat, nepolitoval, len rozkazoval, jak bich bil ozogár jeho legát.</i></p> <p><i>Rozkazal qvardian pytat voze mosel sem stremem dát mojej noze, konie spisovat. Voli sprahovat, bars mokro, bars sucho v každém době.</i></p>	<p><i>Rozkazal qvardian pytat seno, aby si ucžinil slavne jméno, po lúkách behat, nedal mne ležat, jabito z panščiny bit moselo.</i></p> <p><i>Rozkazal qvardian zbožy vozit, mosel jsem po meste križem chodit, zrniecčka zbyrat, klučky otvírat a z mechem neistym vždy lahodit.</i></p> <p><i>Rozkazal qvardian na dediny, barancze kupovat ke kuchiny, dal mi stary pass, deo gratis, abych stim jedinym platil dluhy.</i></p>
---	--



*Rozkazal qvardian verbovati,  
z husy kompaniju vibyрати,  
všecho na myru šmatlavu kryvu,  
vjedno do švadronu postaviti.*

*Rozkazal qvardian z látku behat  
maslo do jednoho vedra lévat,  
jak z hotoveho, gazdovstvy svého,  
sedlacžkom ubohim rozkazal dat.*

Další písně s podobnou tematikou má Ján K o l l á r ve svém díle *Národné zpievanky*.

- 16 Stárek se narodil v Pavlovicích 1723, ordinován v Tovaryšstvu Ježíšovu 1752, dlouholetý misionář v Kuželově, od 1780 do smrti 1809 farář v Hluku, kde postavil dnešní farní budovu.
- 17 ZA Opava, pobočka Olomouc, ACO, Catalogus Sarcandrino Petrinus z příslušných let.
- 18 ZA Brno, matriky Ostrožská Nová Ves. O Buhlovi též Hurt, R.–Němeček, B.: Veselí nad Moravou, 1973.
- 19 Knížecí zahradník v ostrožském Předměstí Jakub Hiller se oženil 7. února 1748 s Kateřinou, dcerou Ferdinanda Ludvíka Nejdeka, oddal je tehdejší ostrožský kaplan a později lokalista v Ostrožské Nové Vsi Václav Ostrezy. Hillerovi měli sedm dětí, Josef, narozený 2. 3. 1756 byl v pořadí pátým dítětem. Na kněze vysvěcen 1781, v Nové Vsi působil 1789–1791. Zemřel jako farář v Úsově.
- 20 O Bartysovi v almanachu *Setkání*, Ostrožská Nová Ves 2008.
- 21 ZA Opava, pobočka Olomouc, ACO, Děkanská matrika 1771.
- 22 Z u b e r, R.: *Osudy moravské církve v 18. století I*. Praha 1987, s. 239.
- 23 ZA Brno, matriky Ostrožská Nová Ves.

---

*PhDr. V l a d i m í r T e t h a l* (n. 1961), vystudoval obor čeština – dějepis na Filozofické fakultě UJEP (dnes Masarykovy univerzity) v Brně a teologii na CMTF v Olomouci, pracuje ve školství a v duchovní správě, zabývá se církevními a regionálními dějinami.

---

## **Baroque Priest Jan Vykoukal**

### **A b s t r a c t**

Jan Vykoukal (1737–1795) came from Kyjov and after his priest's ordination in 1761 worked as a cooperator. In 1768, he became a local chaplain in Ostrožská Nová Ves. He was the type of a Baroque priest that was both self-sacrificing and enterprising. He helped build a new church in his village in 1770, he procured an auxiliary priest, and with apparent disagreement, he brought into life the Emperor Joseph's reforms. He represented typical features of a Baroque man, not just religiosity and readiness to sacrifice, but also hospitality as well as exalted individualism. Jan Vykoukal is an example through which we can look into a life of a Moravian village priest in the time of the declining Baroque and emerging Enlightenment.

## **Barockpfarrer Jan Vykoukal**

### **Z u s a m m e n f a s s u n g**

Jan Vykoukal (1737–1795) stammte aus Kyjov und nach der Priesterweihe 1761 war er als Kooperator tätig. 1768 wurde er zum Kaplan in Ostrožská Nová Ves. Er war der Typ Barockpfarrer, der hilfsbereit, aber zugleich auch unternehmend war. 1770 machte er sich um den Aufbau einer neuen Kirche in seinem Dienstort verdient und holte einen Hilfspfarrer. Die josephinischen Anordnungen führte er nur unwillig ein. Als typischer Barockmensch war Jan Vykoukal nicht nur fromm und opferbereit, sondern auch individualistisch geprägt. Am Beispiel von Jan Vykoukal kann das Leben eines mährischen Dorfpfarrers an der Wende vom Barock zur kommenden Aufklärung veranschaulicht werden.